

Uvodnik

Editorial

Polona Vilar

DOI <https://doi.org/10.55741/knj.68.2-3.1>

V uredništvu Knjižnice smo prišli do ugotovitve, da v našem strokovnem in znanstvenem prostoru potrebujemo temeljito in sistematično obravnavo področja odprte znanosti. Zato smo se odločili pripraviti tematsko številko naše revije, ki je zdaj pred vami. H gostujočemu uredništvu smo povabili izjemno ugledna in izkušena strokovnjaka, ki na področju odprte znanosti in knjižnic zavzeto in aktivno delujeta že dolga leta, mag. Dunjo Legat in mag. Mira Pušnika. Kolega sta z izjemnim trudom pripravila zanimiv zbir znanstvenih in strokovnih prispevkov.

Odrpta znanost je pojav in koncept, ki intenzivno vpliva na različne vidike znanstvenoraziskovalnega dela in znanstvenih politik ter kot taka močno zaznamuje mednarodni znanstveni prostor. Gre za zelo širok pojem, ki je del še širšega in splošnejšega gibanja za odprto znanost. To vključuje odprt dostop, odprto kodo, odprte podatke, odprte učbenike, odprte recenzije, odprte izobraževalne vire in še mnogo drugega. Pri tem se seveda pojavlja veliko izzivov in vprašanj tudi za knjižnice, zlasti tiste, ki so na različne načine vpete v raziskovanje. Kot zapiše v enem od prispevkov te številke Bawden (2024), gre za obsežno in vznemirljivo področje in zdi se, da bi moralo prinesiti tudi veliko priložnosti za vključevanje knjižnic vseh vrst.

V številki najdete osem prispevkov. Prvi je pregledni prispevek gostujočih urednikov, ki mu sledita prispevek o avtorskih pravicah v kontekstu odprte znanosti ter pregled izzivov in področij, ki so zlasti relevantna za knjižnice. Sledijo prikazi različnih načinov delovanja knjižnic v Sloveniji na različnih področjih odprte znanosti: v Centralni ekonomski knjižnici Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani so pripravili pregled vpliva akademskega naziva na odnos raziskovalcev do odprte znanosti in z njo povezanih knjižničnih storitev, kolega iz Centralne

tehniške knjižnice prikazuje mrežo občanske znanosti v Sloveniji, kolegica iz Meste knjižnice Ljubljana pa občansko znanost v splošnih knjižnicah, kolegici iz Univerzitetne knjižnice Maribor sta pripravili pšrokaz delovanja in storitev njihove knjižnice, kolegica iz knjižnice na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani pa storitev CORE-GPT odprtodostopne zbirke COnnecting REpositories (CORE), ki združuje uporabo umetne inteligence in odprto dostopnih člankov za pridobivanje in posredovanje kakovostnih informacij.

V tematski številki tako poskušamo pregledno zajeti aktualne teme s področja odprte znanosti in prikazati različne načine delovanja knjižnic v teh okoliščinah. S tem želimo prispevati nekaj odgovorov ali vsaj razmisleke ob vprašanih, katera področja so tu relevantna in bi jih morale knjižnice (bolje) poznati, kako lahko knjižnice najbolje in najkoristneje prispevajo, kaj lahko storijo oziroma kaj bi morale storiti, kakšna znanja in kompetence so potrebne in podobno. Verjamemo, da bomo o teh temah še veliko govorili, zato je ta tematska številka naš kamenček v tem mozaiku.

Vabimo k branju!

Prof. dr. Polona Vilar

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za bibliotekarstvo,
informatično znanost in knjigarstvo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
e-pošta: Polona.Vilar@ff.uni-lj.si